

περιλάβη εις μίαν γενικὴν θεωρίαν, στηριγμένη ἐπάνω εις τὴν ἀδιάφυστον μαθηματικὴν ἀνάλυσιν, τὰς προόδους τῆς σημερινῆς φυσικῆς καὶ τὰ πορίσματα τῶν εὐαισθητοτάτων πειραματισμῶν καὶ τῶν ἀκριβεστάτων μετρήσεων, καὶ νὰ μᾶς δώσῃ ὁλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐπιστήμης τῆς αὔριου, τὸ προσωρισμένον νὰ στεγάσῃ τὰς ἐρεῦνας πολλῶν γενεῶν. Μὲ τὸν Einstein τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα κάμνει ἓνα γιγάντιον βῆμα πρὸς τὴν κατάκτησιν τοῦ αἰωνίου ἀγνώστου. Νέοι κόσμοι ἀνοίγονται, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν φιλοσοφίαν· αἱ ἔννοιαι τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, ἡ ἀντίληψις ἀκόμη τοῦ κόσμου, παρουσιάζονται διάφοροι ἐκείνων ὅπου μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζαμεν· οἱ νόμοι τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μηχανικῆς παγιοῦνται εἰς μορφὰς ἕξω πάσης μεταβολῆς.

Δὲν προτιθεμαι βέβαια νὰ ἐκθέσω μὲ τὸ παρὸν τὸ ἔργον τοῦ Einstein, ἔργον ἠράκλειον ἀπ' ἑνός, καταθωρακισμένον δὲ ἀπ' ἑτέρου· μὲ τὸ ἔνδυμα τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως τόσον, ὥστε νὰ μὴ ἀποκαλύπτῃ ἀκόμη τὴν λαμπρότητα τοῦ παρὰ μόνον εἰς ὄσους ἔχουν πλούσια ἐφοδία μαθηματικῶν γνώσεων. Θέλω μόνον, δίδων νῦξιν τῆς ἐκτάσεώς του, τῆς σπουδαιότητός του, νὰ ἐκφράσω τὴν λύπην μου διότι, προκειμένου νὰ γίνῃ περὶ αὐτοῦ λόγος καὶ παρ' ἡμῖν, τόσον ὀλίγοι ἦσαν παρακολοθησάντες τὴν ἐκτενῆ καὶ εὐκρινῆ ἀνάλυσιν τοῦ κ. Δ. Χόνδρου. Εἶχον προαναγγελθῆ ἔν τούτοις αἱ ὀμιλίαι καὶ δὲν ἤξευρω πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν εἰδικῶν ἀκόμη, ὅπου δὲν θὰ εἶχαν ν' ἀκούσουν νέα πράγματα, προκειμένου περὶ τῶν ἀκροτάτων αὐτῶν κατακτίσεων τῆς Ἐπιστήμης.

Ὁ Einstein ἐμφανίζεται βεβαίως εἰς κατάλληλον στιγμήν, διότι ἔπρεπε νὰ ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν του τὰς προόδους τῆς Φυσικῆς καὶ τῶν Μαθηματικῶν διὰ νὰ καθάρτισεν τὴν θαυμαστὴν σύνθεσίν του. Ἡ μηχανικὴ τῶν μεγάλων ταχυτήτων θὰ ἦτο ἀπροσπέλαστος χωρὶς τὰς ἐρεῦνας τῶν νέων ἀκτινοβολιῶν, αἱ ὁποῖαι μᾶς δίδουν σαμάρτια κινούμενα μὲ τὴν ταχύτητα σχεδὸν τοῦ φωτός. Ἐπρεπε νὰ προηγηθῆ ὁ Planck μὲ τὴν περὶ καταμήσεως τῆς ἀκτινοβόλου ἐνεργείας ἐργασίαν τοῦ (quanta) καὶ ὁ Οὐγγος Εἰσένδος μὲ τὴν σύγκρισιν ἀδρανείας καὶ βαρύτητος. Ἐπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἡ γεωμετρία τῶν τεσσάρων διαστάσεων τοῦ Lobatchewsky καὶ τοῦ Riemann καὶ τὸ περὶ τενόντων κεφάλαιον τῆς μαθηματικῆς, νὰ ἔχη δὲ κάμῃ τὰς καταλήσσουσας ἀκριβείας μετρήσεις τοῦ ὁ Michelson, ἔπρεπε νὰ ἔχουν προηγηθῆ αἱ θεωρίαι τοῦ Maxwell τοῦ Lorentz καὶ τῶν ἄλλων, αὐταὶ ἀκριβῶς, τὰς ὁποίας

ἤλθε ν' ἀνατρέψῃ ὁ Einstein διὰ νὰ εἶνε ἀνοικτός ὁ τόπος εἰς τὰς νέας ἀρχάς, τὰς ὁποίας συγκεντρῶνων τὰ ἔσχατα ὄρια προόδου τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως, εὐρῆκε τὴν δύναμιν νὰ ἀποκαταστήσῃ ὁ Βερολίναϊος σοφός. Ἄς ἀναφέρω, ὅτι διὰ τὴν σημερινὴν φυσικὴν (θεωρίαν σχετικότητος) δὲν ὑπάρχει κίνησις ἀπόλυτος, οὔτε ἀκίνησις, ἐντὸς δὲ ὀρίων, σχετικῆ εἶνε καὶ τοῦ χρόνου ἢ ἔννοια· ὥστε ὅ,τι εἶνε παρὸν δι' ἓν σημεῖον τοῦ χώρου, δυνατόν νὰ εἶνε παρελθὸν δι' ἄλλο καὶ μέλλον διὰ τρίτον.

Ὁ Einstein γενικεύων τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος, κατώρθωσε νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ πλαισίον τῶν ἄλλων μορφῶν τῆς ἐνεργείας καὶ τὴν δύναμιν, ἢ ὁποῖα ἕως τώρα ἔμενεν ἕξω αὐτοῦ, τὴν βαρύτητα. Καὶ κατώρθωσε νὰ δώσῃ τὴν ἐξηγήσιν τῆς ἀνωμαλίας, ὅπου ἐμφανίζει ἡ κίνησις τοῦ πηλοειστάτου πρὸς τὸν ἥλιον πλανῆτου, τοῦ Ἐρμού, ἀνωμαλίας ὅπου ἔμενεν ὡς ἄλλο πρόβλημα Σφιγγὸς ἄλυτον διὰ τοὺς ἀστρονόμους. Καὶ ἄς προσθέσω ὅτι τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν ὑπολογισμῶν τοῦ γερμανοῦ σοφοῦ ἀνέλαβε νὰ πραγματοποιήσῃ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, καθ' ὃν χρόνον διαρκοῦντος τοῦ Μεγάλου Πολέμου ἡ θάλασσα ἦτο ἀποκεκλεισμένη εἰς τοὺς γερμανοὺς. Πρὸς τὰ σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο δυνατὴ ἡ ἔρευνα, ἕξ ἀφορμῆς ἐκλείψεως τοῦ Ἡλίου, ὀργανώθησαν ἀγγλικαὶ ἐπιστημονικαὶ ἀποστολαὶ καὶ Ἀγγλοὶ ἐπιστήμονες ἀπέδωκαν τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, ὁμολογήσαντες θαυμαστὴν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς νέας θεωρίας, εἰς ἐποχὴν ὅπου ὁ σωβινισμὸς ἔκλειε πολλῶν κορυφαίων τοὺς ὀφθαλμούς. Ταυτοχρόνως ἐβεβαιούτο ἡ ἀπὸ τῆς εὐθυγράμμου πορείας ἐκτροπὴ τοῦ φωτός, λόφῳ τῆς ἕλξεως τῆς ἡλιακῆς μάζης.

Αἱ θεωρίαι τοῦ Ἄϊνσταϊν εὐρήκαν διὰ τοῦ κ. Δ. Χόνδρου τὸν ἄριστον ἐρμηνευτήν. Σαφήνεια καὶ κομπότης ἐκφράσεως εἶνε ἤδη πρὸ πολλοῦ γνωσταὶ ἀρεταὶ τοῦ ὀμιλητοῦ μας. Ἄλλ' ἐξερχόμενος καὶ ἡ βαθεῖα γνώσις τῶν νεωτάτων αὐτῶν ἐπιστημονικῶν κεφαλαίων, διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ὁποίων δὲν ἀρκεῖ συνήθης μαθηματικὴ ἀντίληψις· ἐχρειάζεται καὶ φιλοσοφικὴ καθάρτισις ἰκανὴ νὰ φέρῃ εἰς τὴν προσάτενισιν τῶν νέων αὐτῶν ὀριζόντων· ὁ δὲ κ. Δ. Χόνδρος ἐπέτυχε νὰ ἐξαρθῆ εἰς αὐτὸ τὸ ὕψος κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἄξιον, ἂν παρακαλούμενος ἐδέχετο νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ὀμιλίαις του καὶ δι' εἰς κύκλον εὐρύτερον.

Τέως καθηγητὴς ἐν τῷ Πολυτεχνεῖο

Ι. Π. ΔΟΑΝΙΑΔΗΣ